

Başvuru Numarası : 2024/1017
Toplantı Tarihi/Sayısı : 06.11.2024/52
Karar Numarası : 2024/1181
Başvuran : H.Y.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : 1-) Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
2-) Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın; Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) nedeniyle Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün yazısıyla açık ve kapalı görüşlerin ertelendiği ancak sonraki süreçte ertelenen görüşlerin telafi edilmemesi nedeniyle hak ihlalinin olduğu iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;
- 4/2/2017 tarihi itibarıyla Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda barındırıldığını,
 - Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün yazısıyla COVID-19 nedeniyle açık ve kapalı görüşlerin 1/1/2022 tarihine ertelendiğini,
 - Ertelenen görüşlerin 2 yılı aşkın süre geçmesine rağmen telafi edilmediğini, telafiye ilişkin dilekçe gönderdiğini ancak cevap alamadığını iddia etmektedir.
3. Muhatap Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;
- Adalet Bakanlığı Koronavirüs Bilim Kurulunun kararları doğrultusunda hareket edildiği,
 - Açık ve kapalı görüşlerin COVID-19 tedbirleri kapsamında ertelenmesi nedeniyle İdare ve Gözlem Kurulunun kararıyla mahpuslara haftalık ilave 10 dakikalık telefon görüşü hakkı verildiği,
 - Artırılmış kapasitenin 1200 olduğu, 10/6/2024 tarihi itibarıyla mahpus mevcudunun yaklaşık 1700 olduğu,
 - Kurum mevcudunun artırılmış kapasite üzerinde olması sebebiyle telafi görüşlerin yapılmasının Kurumun işleyişini aksatabileceği,
 - Başvuranın daha önce telafi amacıyla görüntülü görüşme talebinde bulunduğu, görüntülü görüşme sisteminin başvuranın bulunduğu blokta kurulum aşamasında olması nedeniyle bu talebin gerçekleştirilemediği, kurulumun tamamlanmasından sonra talebin değerlendirileceği belirtilmiştir.

4. Muhatap Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;
- Ülke genelinde Sağlık Bakanlığının COVID-19 sürecinde izlediği sağlık politikaları doğrultusunda aldığı tedbir ve kısıtlamalar dikkate alınarak 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin

İnfazı Hakkında Kanun'un 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde bahsi geçen, mahpusların beden ve ruh sağlığının korunmasına yönelik koruyucu tedbirlerin alınmasının zorunluluğu hükmüne istinaden ceza infaz kurumlarında da eş zamanlı birçok koruyucu tedbir ve kısıtlamaya gidildiği,

b. Mahpusların dışarıyla olan temasının en aza indirilmesinin COVID-19'un zararlı etkilerinin de en aza indirilmesi için gerekli olduğu,

c. Ceza infaz kurumlarında mahpuslara yönelik getirilen kısıtlamaların 14/3/2020-29/4/2022 tarihleri arasında aralıksız devam ettiği ancak sonrasında COVID-19 sürecinin seyrine göre 1 aylık süreler içerisinde ziyaret gün sayısı ve ziyaretçi sayılarında artış yapılarak kısıtlamaların gevşetildiği, böylelikle sonraki süreçler için mahpusların ziyaret haklarına ilişkin olarak orantılılık ilkesinden uzaklaşmadığı ve COVID-19 süresince devam eden kati ve sürekli bir kısıtlamanın uygulanmadığı,

ç. Sağlık Bakanlığının tedbir ve kısıtlamaların kaldırılmasına yönelik uygulamaları doğrultusunda, Koronavirüs Bilim Kurulunun tavsiye kararlarına istinaden 29/4/2022 tarihi itibarıyla ceza infaz kurumlarında kısıtlama ve tedbirlere ilişkin düzenleme yapılarak ziyaretlere ilişkin tedbirler de dahil olmak üzere tedbir ve kısıtlamaların sonlandırıldığı,

d. Bununla birlikte, 31/3/2023 tarihine kadar ceza infaz kurumlarına ilk defa kabul edilecek veya başka bir ceza infaz kurumundan nakil olarak gelen mahpuslara, ilk girişte Polimeraz Zincir Reaksiyonu (PCR) testi yaptırılması, PCR testi sonucu çıkıncaya kadar ayrı bir bölümde bekletilmesi, PCR test sonucunun negatif çıkması halinde karantina uygulanmadan oda yerleştirmelerinin yapılması, pozitif çıkması durumunda ise ceza infaz kurumu hekiminin uygun gördüğü üzere hastanede ya da ceza infaz kurumunda ayrı bir odada 10 gün karantinaya alınarak takibinin yapılması, 10 gün izolasyonun ardından yapılacak PCR test sonucunun negatif çıkması halinde odasına yerleştirilmesi uygulamasına devam edildiği, 31/3/2023 tarihinden sonra söz konusu uygulamaların da kaldırıldığı,

e. COVID-19 döneminde yapılamayan görüşlerin telafi edilmesine ilişkin olarak halihazırda ceza infaz kurumlarında barındırılan mahpuslar için Kurumun fiziki yapısı, kapasitesi ve personel durumu dikkate alınarak görüş yaptırılması hususunun planlandığı, açık ve kapalı görüşlerin yaptırılmadığı süre boyunca 10 dakikalık telefon görüşmelerinin 20 dakika olarak uygulandığı belirtilmiştir.

5. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Açık ve kapalı görüşlerin telafisinin yapılmamasından ötürü mağduriyetinin devam ettiği, ailesini uzun süredir göremediği,

b. COVID-19 sürecinde açık ve kapalı görüşler yerine telafi için seçimlik başka haklar sunulduğu,

c. Seçimlik haklar içerisinde yer alan 30 dakika görüntülü telefon görüşmesinin yaptırılmadığı, bu nedenle 10 dakikalık sesli telefon görüşmesini seçmek durumunda kaldığı, telefon görüşmesinin de 30 dakika olması gerektiği hususları ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. (...)

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)"

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da

koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

8. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

9. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön incelemenin yapılması*" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; (...) yönlerinden incelenir."

10. Mezkûr Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

12. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

13. Başvuran, başvuru dilekçesinde; COVID-19 nedeniyle açık ve kapalı görüşlerin ertelendiğini, daha sonraki süreçte ertelenen görüşlerin telafi edilmediğini ve bu nedenle hak ihlalinin yaşandığını iddia etmektedir.

14. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "*İşkence yasağı*" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

15. AİHS'in 3'üncü maddesi ve Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası herhangi bir sınırlama öngörmeksizin işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve cezaların yasaklanmasının mutlak mahiyetini belirtmektedir. Kötü muamele yasağının mutlak mahiyeti Anayasa'nın 15'inci maddesi kapsamında belirtilen savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde dahi istisna öngörmemiştir.

16. Genel sağlık nedenleriyle ilgili olarak devlet tarafından yapılan müdahalenin izlenen amaçla orantılı olup olmadığının değerlendirilmesi için, müdahalenin amacı, ciddiyeti ve devletin amaçladığı acil sosyal ihtiyaç gibi bir dizi faktör dikkate alınır. Bununla birlikte, devletlerin müdahalesinin haklı olup olmadığına karar verirken devletlere tanınan takdir payı önemli bir rol oynamaktadır. Devletin sağlığın korunması ve bulaşıcı hastalıkların önlenmesi görevi kadar kendisine verilen bu görevleri yerine getirmek için elinde bulunan hareket alanı da önemlidir. Devletlerin özellikle de COVID-19 gibi tüm dünyayı etkisi altına almış, milyonlara varan ölümlere sebep olmuş ve etkileri uzun yıllar devam edecek olan bir salgın hastalıkla mücadele etme ve vatandaşlarının sağlığını mutlak koruma altına alma görevleri kapsamında sahip olmaları gereken hareket alanları (takdir yetkileri) hukukun temel ilkelerine riayet ettikleri müddetçe geniş tutulmalıdır (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

[TİHEK], B. No: Resen İnceleme, K. No: 2022/179, 15/3/2022, para. 54).

17. Bir muamelenin Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için minimum bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekmektedir. Bu asgari eşiğin aşıp aşılmadığının belirlenmesinde her olayın somut özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılır. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (Anayasa Mahkemesi [AYM], *Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, para. 23).

18. Ceza infaz kurumlarında kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunların birçoğu ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahpuslar için bir ceza infaz kurumundaki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Ceza infaz kurumundaki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden, mahpuslar ve ceza infaz kurumu görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (Avrupa İşkence ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi [CPT] 2. Genel Rapor, Hapsedilme, para. 44).

19. Başvuranın mezkûr iddiası muhatapların cevabi yazıları ile başvuru konusuna ilişkin yukarıda yer verilen açıklamalarla birlikte incelendiğinde; salgın sebebiyle toplumun sağlığının korunması amacıyla pek çok tedbir alındığı, açık ve kapalı görüşlerin sınırlandırılmasına ilişkin alınan tedbirin salgının ceza infaz kurumlarında yayılımını engellemek için alınan tedbirlerden biri olduğu, ceza infaz kurumunda bulunan bir mahpusun koronavirüs hastalığına yakalanmasının söz konusu hastalığın mahpusların bulunduğu koşullara ve tüm ceza infaz kurumuna yayılmasına sebebiyet verebileceği değerlendirilmiştir.

20. Ayrıca, salgının ülkemizde tespit edildiği ilk zamanlarda ceza infaz kurumundaki açık ve kapalı görüşlerin tamamen sınırlandırıldığı, akabinde salgının seyrine bağlı olarak görüşlerin kontrollü bir şekilde uygulanmaya başladığı hususu da göz önünde bulundurulduğunda; başvurunun konusunu oluşturan ceza infaz kurumlarında görüşlere ilişkin alınan tedbirlerin, salgının gerek ceza infaz kurumlarında gerekse toplumda yayılmasını önlemek, bu doğrultuda ceza infaz kurumundaki mahpusların, görevli personelin ve toplumdaki diğer bireylerin sağlığını korumak için alındığı, hastalığın yayılma hızı ile yüksek ölüm oranları göz önünde bulundurulduğunda söz konusu olumsuz etkilerin azaltılması amacıyla alınan tedbirlerin olağan ve makul olduğu değerlendirilmiştir.

21. Bununla birlikte, COVID-19 sürecinden sonra açık ve kapalı görüşlerin telafisi için ceza infaz kurumlarının fiziki yapısı ile mahpus sayısının dikkate alınmasının gerektiği, bu kapsamda muhatap Ceza İnfaz Kurumundaki artırılmış kapasite nedeniyle Kurumda barındırılan mahpus sayısının fazla olduğu, Kurumun yeterli fiziki şartlara sahip olmadığı ve bu sebeple görüşlerin telafisinin Kurum güvenliği açısından risk doğurabilecek nitelikte olduğu anlaşılmış; ayrıca, görüşlerin gerçekleştirilmediği süre boyunca 10 dakikalık telefon görüşmesinin 20 dakika olarak uygulandığı tespit edilmiş olduğundan kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

6/11/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

İsmail AYZAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye